

PROF. JASMINA HAVRANEK, DOBITNICA DRŽAVNE NAGRADE ZA ŽIVOTNO DJELO

Student treba biti u središtu čitavog procesa učenja i poučavanja

Možemo reći da smo ispunili neke od bolonjskih ciljeva, uglavnom u formalnim promjenama. Ono na što Agencija za znanost i visoko obrazovanje, na čijem sam čelu, ukazuje, a tiče se jedne od temeljnih ideja ovog procesa, jest da student treba biti u središtu i da sve treba biti okrenuto tome cilju

Piše: MILA PULJIZ

Osim sa znanstvenicima splitskog FESB-a, dobitnicima državne nagrade za znanost za 2019. godinu, ali u različitoj kategoriji, pričali smo i sa znanstvenicom svjetskog glasa, prof. Jasminom Havranek koja je ovogodišnja dobitnica državne nagrade za znanost i to nagradom za životno djelo. Dobitnica ste državne nagrade za znanost u kategoriji nagrade za životno djelo, a svojim dugogodišnjim radom dali ste izniman doprinos znanosti. Vaša znanstvena aktivnost ne obuhvaća samo područje RH već i šire?

-Ova mi je nagrada zaista vrlo draga, prvenstveno zato jer dolazi od struke kojoj sam oduvijek iznimno posvećena. Moj interes za istraživanje i znanost započeo je još u studentskim danima na tadašnjem Institutu za stočarstvo, gdje sam imala prilike učiti i raditi s prof. Milivojem Čarom, svjetski poznatim stručnjakom za stočarstvo i mljekarstvo. Nakon toga sam primljena kao asistentica na Zavod za mljekarstvo kod prof. Dimitrija Sabadoša, od kojeg sam puno naučila i za kojeg me vežu lijepa sjećanja. Tada se i dogodio moj profesionalni interes za ove grane. Inače je moja čitava karijera vezana za Agromski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, gdje sam se bavila i nastavnim i znanstvenim radom te sudjelovala u obrazovanju nekih od danas značajnih mljekarskih stručnjaka. Osobito sam ponosna na sve moje nekada znanstvene novake, a danas redovite profesore koji pišu u najprestižnijim svjetskim časopisima i pribavljaju vrhunske projekte. Tako posvjetu šire spoznaju o hrvatskoj znanosti, a ujedno je primjenjuju u praksi. Ponosnom me čini činjenica da sam sudjelovala u njihovu obrazovanju. Bila sam i dekanica tog Fakulteta, čega se rado prisjećam.

Ono što i danas naglašavam svojim suradnicima jest važnost otvaranja prema svijetu, razmjene znanja. Na taj način upoznavaju ne samo struku, nego i jednu važnu komponentu hrvatskog društva.

U Vaš znanstveni rad prvenstveno ulazi doprinos u unaprjeđenju proizvodnje i prerađivanja mlijeka, standardizaciji

tehnoloških postupaka proizvodnje i osiguravanju kvalitete mliječnih proizvoda?

-Kao što sam ranije spomenula, interes za mljekarstvo rodio se vrlo rano. To je područje vrlo zanimljivo, a svakako podrazumijeva i sklonosti ka prirodnim znanostima: kemiji, biologiji, mikrobiologiji, fizici. Zanimljiva mi je bila praktična primjena ovih znanosti u proizvodnji hrane, kombinacija laboratorija i terena. Područje mog interesa je, kako ste rekli, održiva proizvodnja i prerađivanja mlijeka, posebice tradicionalnih mliječnih proizvoda, napose sireva. Za krajnjeg je potrošača sir dobar ili loš, ukusan ili ne. Ali u proizvodnji sireva je toliko objedinjene znanosti, a to je i jedan od razloga zbog kojeg sam se oduvijek zalagala i promicala važnost edukacije potrošača. Na tragu toga, dosta sam se bavila i temom kvalitete i sigurnosti hrane, posebno mlijeka i mliječnih proizvoda, što je i danas jedna od top tema u svijetu.

Nagrada je i potvrda kvalitete koju aktivno zagovarate na čelu Agencije za znanost i visoko obrazovanje?

-Kvaliteta je oduvijek bila važna u mom radu u struci, a kroz rad u Agenciji postala je i središnja tema, odnosno okosnica rada. Osiguravanje kvalitete visokog obrazovanja i znanosti kod nas se počelo intenzivnije razvijati kada smo postali dio

“

Ciklusi reakreditacije pokazali su da unutar Sveučilišta u Splitu nalazimo iznimno kvalitetne institucije, ali isto tako da postoje područja unutar kojih je napredak moguć i potreban. Rad na kvaliteti mora biti sustavan, važna je i bolja povezanost sastavnica te konstantan rad na većoj vidljivosti

‘Područje mog interesa je održiva proizvodnja i prerađivanja mlijeka, posebice tradicionalnih mliječnih proizvoda, napose sireva čija proizvodnja je puna objedinjene znanosti’

bolonjskog procesa. Dakako da postoje države koje imaju dugu tradiciju i mehanizme osiguravanja kvalitete, a tu se posebno ističe SAD. Mi se ne možemo i ne trebamo uspoređivati s njima, prije svega zbog specifičnosti sustava visokog obrazovanja, ali možemo jedni od drugih učiti. Mi smo kroz ovih 15 godina rada Agencije pokazali da smo kadri izgraditi učinkovit sustav osiguravanja kvalitete, profilirati se kao uspješna europska agencija s kompetentnim ljudima i primjer dobre prakse u okruženju i šire. Od samih početaka inzistiramo na izgradnji i njegovanju partnerskog odnosa s visokim učilištima u kojem su sve strane u procesu svjesne odgovornosti za kvalitetu. Naglasak stavljam na kompetentne zaposlenike koji izvršno poznaju cijeli sektor visokog obrazovanja u Hrvatskoj, ali i Europi i svijetu, jer bez toga ne može biti pomaka niti kod nas. Naravno da ne možemo i ne trebamo slijepo primjenjivati sve što vidimo kod drugih jer dosta toga ovisi o nacional-

nom kontekstu. Stvaramo naše uvjete koji nisu u kontradikciji sa ostalima u svijetu, a pri tom uvažavamo naše specifičnosti. Jedan je od dobrih primjera reakreditacija doktorskih studija koja je pokazala da imamo izvrsnih studija, a koji su u tom postupku zasluženo dobili oznaku visoke razine kvalitete na koje sam baš ponosna. Imamo potom i one koji su dobri, ali koji trebaju napraviti male korekcije u skladu s preporukama stručnih povjerenstava. Također imamo i one koji su se odmah po obavijesti sami zatvorili, odnosno prestali izvoditi studij i naposljetku one koji su dobili zabranu upisa.

Znanstveno ste se usavršavali u Danskoj, Finskoj, SAD-u, Kanadi, Izraelu...?

-Rad i usavršavanja u inozemstvu su puno značila za moj profesionalni i osobni rast. Imala sam priliku usavršavati se u Danskoj, Finskoj, Švicarskoj, Grčkoj, SAD-u, Kanadi, Izraelu... Ali sam istovremeno poticala i pozivala inozemne stručnjake da dođu kod nas –

dok sam radila na Fakultetu, a tako je i danas u Agenciji. Razmjena znanja je iznimno važna. Danas, dok se susrećemo s pandemijskim izazovima, kada su susreti, a posebno međunarodni, ograničeni, moramo i dalje raditi na održavanju kontakata i suradnji, u čemu nam pomaže tehnologija. Nažalost, ona ne može u potpunosti zamijeniti izravni kontakt pa se nadam što prijem povratku na „staro normalno“. Što se tiče zemalja u kojima sam boravila, istaknula bih Dansku koja mi je vrlo draga, gdje sam puno naučila o svojoj specijalizaciji i uvijek joj se rado vraćam. Treba istaknuti da je dansko gospodarstvo utemeljeno na poljoprivredi. Bili su, a neke su regije i danas – prvi izvoznici stočarskih i mliječnih proizvoda. Za usporedbu, Danska je približno veličine Hrvatske i podjednako broja stanovnika što nam svima može biti poticaj za razmišljanje.

Puno ste učinili kod reakreditacije mnogih sveučilišta, pa tako i splitskog?

-Ideja je reakreditacije trajno

unaprjeđivanje kvalitete. Kada visoko učilište (uspješno) prođe taj proces, priča nije gotova. I u slučajevima dopunske, tu su preporuke za unaprjeđenje na kojima je potrebno raditi. Kvaliteta nije cilj, nego proces. Ne možete učiniti nešto i reći – to je sada to, više ništa ne moramo, dovoljno smo dobri. Zaista ima dobrih institucija u Hrvatskoj, to uvijek naglašavam, ali ne smije se stati na tome. Visoko obrazovanje se mijenja, na nje ga utječu društveni, gospodarski, tehnološki i drugi procesi pa je u tom kontekstu potrebno dati primjeren odgovor i uvijek iznova promišljati kvalitetu. Drago mi je da su visoka učilišta danas svjesna koristi koje im reakreditacija donosi – od prilike za samovrednovanje pa sve do preporuka za unaprjeđenje koje dobiju od članova stručnih povjerenstava.

Bolonjski proces?

-Bolonjski proces podrazumijeva reformu visokog obrazovanja na razini Europe kako bi ono bilo kvalitetnije i konkurentnije kao i stvaranje zajedničkog Europskog prostora visokog obrazovanja. Jedan je od bolonjskih ciljeva i osiguravanje kvalitete visokog obrazovanja. Hrvatska se u 2001. godine u Pragu priključila bolonjskom procesu, nakon čega se krenulo s formalnim usklađivanjem što je podrazumijevalo uvođenje sheme studiranja 3+2+3 i ECTS bodova.

Možemo reći da smo ispunili neke od bolonjskih ciljeva, uglavnom se tu radi upravo o formalnim promjenama. Ono na što Agencija ukazuje, a tiče se jedne od temeljnih ideja ovog procesa, jest da student treba biti u središtu čitavog procesa učenja i poučavanja i da sve treba biti okrenuto tome cilju.

Ministri Europskog prostora visokog obrazovanja na jednoj od svojih konferencija održanoj u Parizu 2018. godine, razgovarali su o postignućima, izazovima i prilikama vezanim uz bolonjski proces. Zaključili su kako je na razini Europe ostvaren napredak u određenim područjima, posebice u procesima osiguravanja kvalitete i implementaciji Standarda i smjernica za osiguravanje kvalitete u Europskom prostoru visokog obrazovanja (ESG). Uočen je i porast mobilnosti. Naveli su kako je potrebno dodatno raditi na promicanju temeljnih vrijednosti EHEA-a kao što su akademske slobode, institucionalna autonomija, sudjelovanje studenta i osoblja u procesima upravljanja u visokom obrazovanju te javna odgovornost visokog obrazovanja. Isto tako, važnim su istaknuli jačanje sinergije između obrazovanja, istraživanja i inovacija, unaprjeđenje nastavničkih kompetencija i kontinuirani profesionalni razvoj nastavnika, kao i osnaživanje socijalne dimenzije u visokom obrazovanju.

Koliko je važno liderstvo u visokom obrazovanju?

-Liderstvo, odnosno vođenje i upravljanje u visokom obrazovanju jako je važno, ono podrazumijeva upravljanje ljudima, kao i materijalnim i financijskim resursima. Dva sam mandata provela na čelu Agromskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, jedne velike institucije, gdje sam shvatila koliko je to odgovoran zadatak. Isto uviđam i kroz rad u Agenciji za znanost i visoko obrazovanje.

Smatram kako je važno okružiti se dobrim suradnicima, uspostaviti međusobno povjere-

nje, ali i prepoznati potencijal kod svakog zaposlenika i dati priliku da se on ostvari. Isto tako, važno je znati koji su ciljevi i što želite postići kako bi se mogle planirati aktivnosti za njihovo ostvarenje te definirati uloga svakog od zaposlenika u ostvarenju zacrtanih ciljeva. Za kraj, liderstvo se može nositi u sebi, ali je isto tako i vještina na kojoj je potrebno raditi, čak i kada imate osobine ličnosti lidera. Primjerice, u SAD-u lideri-kandidati, odnosno osobe koji imaju potencijal i ambiciju za vođenje i upravljanje, prolaze zahtjevno obrazovanje za svoje funkcije kako bi svoju ulogu u organizaciji mogli maksimalno ostvariti na korist zaposlenika i čitave organizacije.

Jednom prilikom ste rekli da obrazovanje ne može biti besplatno. Što ste pod time mislili?

-Obrazovanje niti danas nije besplatno, plaćamo ga svi - solidarno i tako treba biti. Visoko obrazovanje generira troškove kao što su školarine, subvencionirana prehrana, stanovanje, troškovi zaposlenih u sustavu itd. Spomenute troškove netko mora pokriti, bilo država ili sami studenti, odnosno njihovi roditelji.

Drugo pitanje je koliko smo zainteresirani za rezultate istoga. Pri tome mislim da je potrebna veća odgovornost svih sudionika u procesu visokog obrazovanja, a posebno studenata koji moraju dobro procijeniti kakvu kvalitetu dobivaju za cijenu koštanja studija.

Susrećemo se s dva procesa na globalnoj razini, pa tako i kod nas: to je s jedne strane masifikacija visokog obrazovanja, a s druge strane rastući troškovi obrazovanja, što je mnogim državama teško uskladiti. Postavlja se pitanje kako i kome omogućiti besplatno studiranje. Tu dolazimo i do problema neusklađenosti upisnih kvota - o kojima odlučuju sama visoka učilišta - s potrebama tržišta rada.

Mišljenja sam kako je potrebno učinkovitije urediti sustav tako da se visoko obrazovanje sustavno planira na nacionalnoj razini, pri čemu bi država mogla definirati koliko stručnjaka u kojem području treba i njima osigurati studij na teret države. Smatram također da je potrebno, na razini države, osmisliti i provoditi učinkovit sustav kreditiranja studenata kako bi visoko obrazovanje bilo dostupnije i onima koji ga sami plaćaju.

Veza vas i splitskog sveučilišta?

-Na sveučilištu u Splitu se uvijek osjećam dobrodošlo. Do sada smo dobro surađivali, a vjerujem da će tako biti i u budućnosti. Uvijek volim reći kako su splitski kolege temperamentni, ali i ja sam, zato se dobro slažemo. (smijeh)

Neke sastavnice imaju jako dobro posložen sustav kvalitete, a za neke možemo reći da vole pomalo pokazati svoj „dišpet“. No ja sam jako strpljiva i uvijek sam na raspolaganju za pomoć kada je to potrebno, ako tijekom priprema za reakreditaciju ima određenih nejasnoća. Na kraju se nademo, na obostrano zadovoljstvo. Moram reći da baš od njih često dobivam „hvala vam na velikoj pomoći“. Mi u Agenciji smo na raspolaganju za pomoć sve do trenutka akreditacije, a onda je „sve na vama - pokažite gdje ste i što ste - rezultat ovisi o vama“.

Uvijek naglašavam kako nje-
 gujemo partnerski odnos s vi-

“

Susrećemo se s dva procesa na globalnoj razini, pa tako i kod nas: s jedne strane masifikacija visokog obrazovanja, a s druge strane rastući troškovi obrazovanja, što je teško uskladiti. Postavlja se pitanje kako i kome omogućiti besplatno studiranje

sokim učilištima, nismo i ne želimo biti nikakva „akademska policija“ niti kontrola. Želimo da naš sustav bude ureden te da bude primjer u europskim i svjetskim okvirima. Važno je da svi na kraju razumiju kako je ono što se traži isključivo u njihovu interesu, a korist je višestruka – za visoko učilište, sustav, Republiku Hrvatsku i u konačnici – za građane koji sve to plaćaju.

Splitsko sveučilište iz godine u godinu sve bolje kotira na svjetskim rang listama sveučilišta. Što mislite o tome i što mu je činiti kako bi bilo još bolje?

-Prvi ciklus reakreditacije, a sada već i drugi, pokazali su da unutar Sveučilišta u Splitu nalazimo kvalitetne institucije, ali isto tako da postoje područja unutar kojih je napredak moguć i potreban. Preporuke koje ću navesti primjenjive su na razini sustava, a tiču se unaprjeđivanja studijskih programa temeljem koncepta ishoda učenja, uključivanje gospodarstvenika u izmjene i dopune studentskih programa, reviziranje ECTS-a, osnaživanje studentske prakse, usklađivanje kvota s potrebama tržišta rada, učenje i poučavanje usmjereno na studenata, jačanje nastavnčkih kompetencija, osnaživanje internacionalizacije itd.

Vezano za plasman splitskog sveučilišta na međunarodnim rang-listama, pokazatelj je to svjesnih napora koji se ulažu u kvalitetu Sveučilišta, a što zasigurno doprinosi i njegovoj prepoznatljivosti u međunarodnom okruženju.

Sveučilište u Splitu pratim više od 15 godina, iz pozicije sveučilišne profesorice kao i iz sadašnje pozicije u Agenciji. Evidentno je da je sveučilište posljednjih godina unaprijedilo znanstvenu djelatnost, ulagalo u resurse i infrastrukturu, poput kampusa, što zasigurno doprinosi kvaliteti studiranja, kao i većoj vidljivosti i prepoznatljivosti Sveučilišta, a time i njegovu plasmanu na međunarodnim rang-listama. Moja poruka za kraj jest da rad na kvaliteti mora biti sustavan. Važna je i bolja povezanost sastavnica te konstantan rad na većoj vidljivosti. Pridržavanjem određenih postulata, definicije sveučilišta sigurno mogu zadržati svoju poziciju, a sveučilište ostvariti važnu ulogu u ukupnom razvoju društva.

I ne zaboravimo onaj lijepi dubrovački politički slogan koji kaže „zaboravite privatno i brinite se za javno“. Mislim da s takvim pogledom svi možemo pomoći uspješnijoj i boljoj budućnosti Hrvatske.